

Dünya Limon Verileri (bin ton)

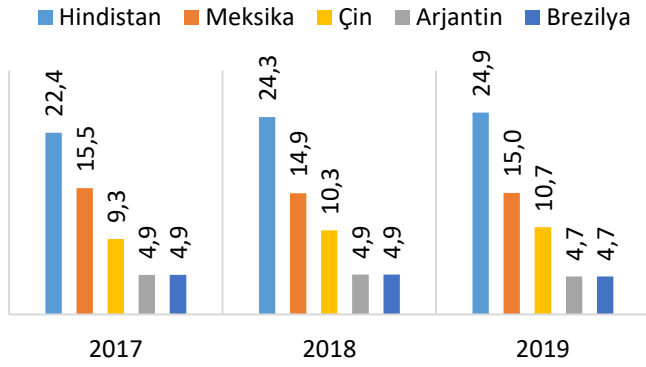
	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	Değişim (%) ²
Alan (bin ha) ¹	1.065	1.061	1.108	1.178	1.227	6,3
Verim (ton/ha) ¹	16,03	16,23	15,94	16,62	16,35	4,3
Üretim	7.050	7.744	7.961	8.525	7.550	-11,4
Tüketim	5.106	5.498	5.560	5.968	5.664	-5,1
İthalat	1.816	1.898	2.002	2.065	2.126	3,0
İhracat	1.822	1.996	2.040	2.118	1.956	-7,6

Kaynak: ¹/FAO, USDA (Erişim: 19.01.2021), ²/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

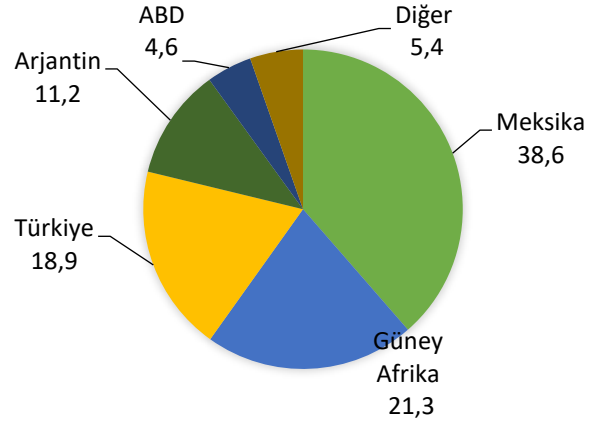
Dünyada yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan turuncgil çeşitleri arasında büyük öneme sahip olan limon, 2019/20 üretim sezonunda dünya turuncgil üretiminin %8'ini oluşturmuştur. Üretimde önde gelen ilk 4 ülke olan Meksika, AB, Arjantin ve Türkiye dünya limon üretiminin %79'unu karşılamaktadır. 2019 yılı içerisinde limon ekim alanları açısından önde gelen ülkeler ise sırasıyla, Hindistan

(%25), Meksika (%15), Çin (%11) ve Arjantin (%5) olmuştur. Aynı sezonda dünyada 1,9 milyon ton ihracatı yapılan limonun, ihracatının %39'u Meksika, %21'i Güney Afrika, %19'u ise Türkiye tarafından karşılanmaktadır. İthalatta ise ABD, AB, Rusya ve Suudi Arabistan önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır.

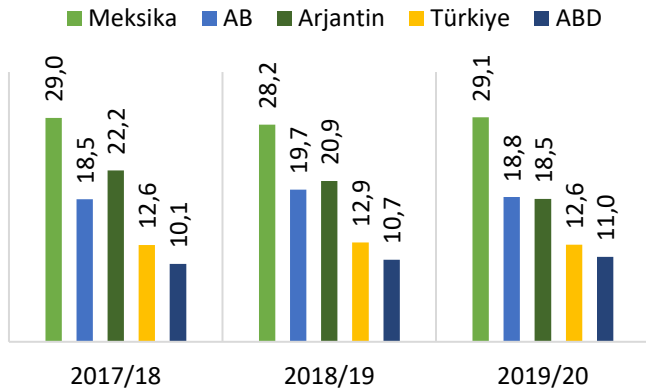
Limon alanlarına göre önemli ülkeler (%)

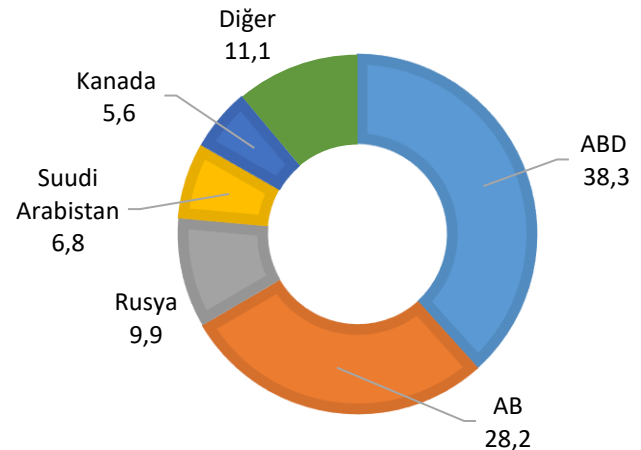
Ülkelere göre dünya limon ihracatı (2019/20, %)

Limon üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya limon ithalatı (2019/20, %)

Turuncgillerde tür ve çeşit dağılımı bölgelere özgü kimlik kazanmış ve her bölge kendi çeşitleriyle özdeşleşmiştir. Durum bu açıdan değerlendirildiğinde; Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Kütdiken, İtalyan memeli, Interdonato, Molla Mehmet ve Lamas limonları yetiştirilmektedir. Bu bağlamda, Batı Akdeniz Bölgesi'nde Interdonato ve Kıbrıs limonu üretimi yapılmaktadır. Ege Bölgesi'nin güney kısmında ise Interdonato limonu üretimi yapılmaktadır (1).

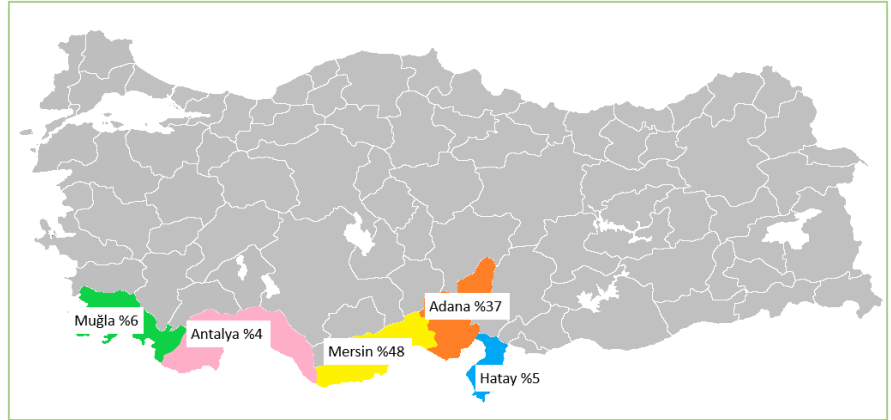
Türkiye Limon Verileri (bin ton)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	Değişim (%) ²
Toplu meyveliklerin alanı (1000 da)	277	286	300	324	359	10,7
Ağaç başına ortalama verim ¹ (kg/ağaç)	109	107	96	121	126	4,1
Üretim	725	751	851	1.007	1.100	9,2
Tüketim	250	272	332	377	497	31,9
İthalat	8	4	5	10	2	-80,5
İhracat	449	446	503	590	543	-8,0

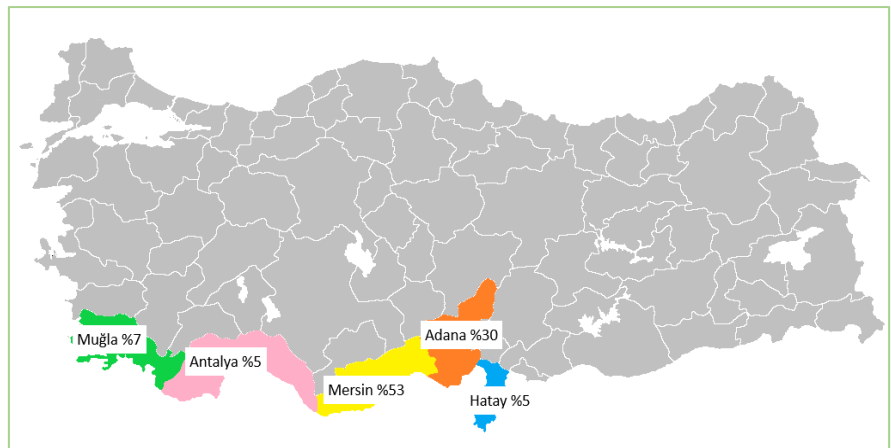
Kaynak: TÜİK (19.01.2021) ¹/ Limon ve misket limonu verimi alınmıştır. ²/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.
Piyasa Yılı 01 Ekim-30 Eylül

Limon yetiştiriciliğinde toplu meyveliklerin alanı;

2019 yılında 402 bin dekar olup; Mersin (%48), Adana (%37) ve Muğla (%6) illeri sırasıyla alan açısından önemli illerdir. TÜİK verilerine göre, ağaç sayılarının son beş yıllık seyri incelendiğinde, 2019 yılında meyve veren ağaç sayısında (9,8 milyon adet) 2015 yılına göre %39 oranında, meyve vermeyen ağaç sayısında ise (3,2 milyon adet) %124 oranında artış görülmüştür.

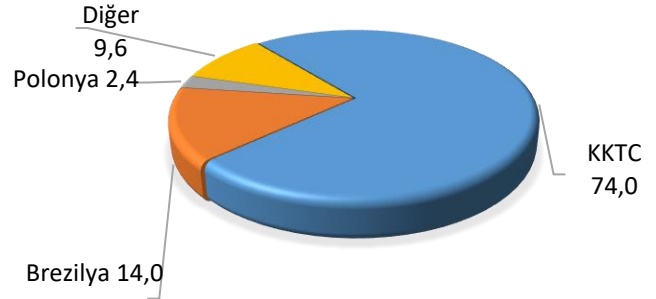
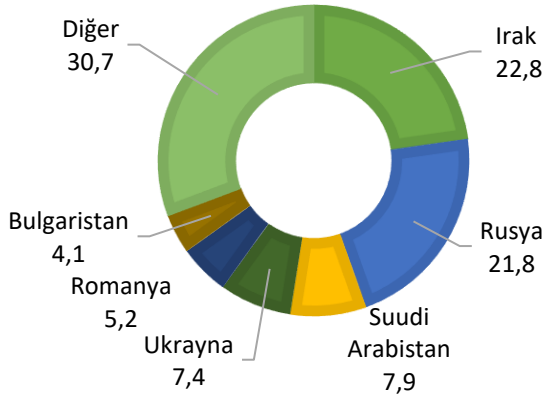

Limon üretimi; 2019 yılında Türkiye'de 4,3 milyon ton civarında gerçekleşen turuncgil üretiminin %22'sini 950 bin tonluk üretim miktarı ile limon ve misket limonu oluşturmuştur. Üretimin %93'ü Akdeniz, %7'si Ege Bölgesi'nden karşılanırken, iller açısından bakıldığında Mersin, Adana ve Muğla illeri üretimin %90'ını karşılamıştır. TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri'ne göre, 2020 yılı Türkiye limon üretimi bir önceki yıla göre %25 oranında artarak 1 milyon 189 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

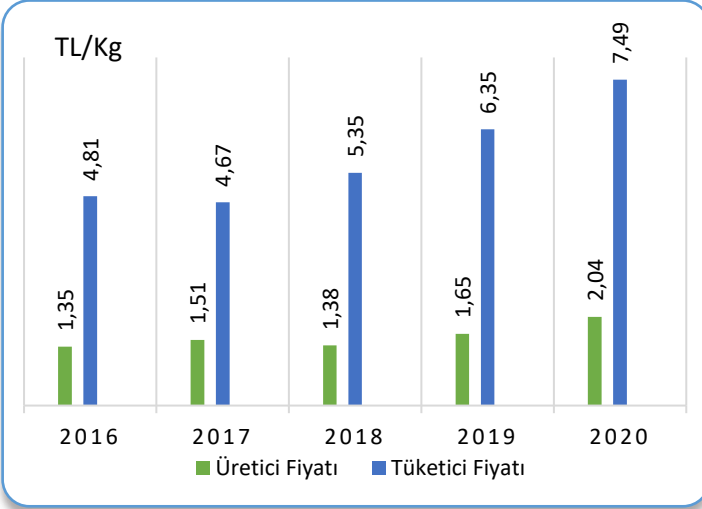

Limon Dış Ticareti: USDA verilerine göre Türkiye, 2019/20 üretim sezonunda dünya limon ihracatının %19'unu karşılarken, limon üretiminin %39'unu ihracat yoluyla değerlendirmiştir. TÜİK dış ticaret verilerine göre; Türkiye'de 2019/2020 piyasa yılında 403 bin 844 ton limon ihracatı gerçekleştirilirken, 2 bin 969 ton limon ithalatı yapılmıştır. İhracatın %23'ü Irak, %22'si Rusya, %8'i Suudi Arabistan ve %7'si Ukrayna'ya yapılmıştır. İthalatta ise önde gelen ülkeler KKTC (%74) ve Brezilya (%14) olmuştur.

Türkiye'nin limon ihracatında önemli ülkeler (2019/20, %) Türkiye'nin limon ithalatı yaptığı ülkeler (2019/20, %)

*Grafiklerde limon ve tatlı limon (taze/kurutulmuş) dış ticaret verileri kullanılmıştır.

2020 yılı Aralık ayında 1,91 TL/kg olan limon üretici fiyatı, bir önceki aya göre %7 oranında azalırken, önceki yılın aynı ayına göre %3 oranında artış göstermiştir.

2020 yılı Aralık ayında 4,41 TL/kg olan limon tüketici fiyatı bir önceki aya göre %11, bir önceki yılın aynı ayına göre %8 oranında azalmıştır.

Fiyatların son 5 yıllık seyri incelendiğinde ise, 2020 yılında üretici fiyatlarının 2016 yılına göre %51, tüketici fiyatlarının ise %56 oranında arttığı görülmektedir.

Kaynak: TÜİK (21.01.2021)

Limon yetiştiriciliği için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın üreticiye verdiği tarımsal desteklere bakıldığında, 2020 yılı ÇKS kayıtlarına göre tarımda kullanılan mazot ve gübre desteği için Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında desteklenen ürünlerin dışında kalan diğer bütün ürünlere mazot desteği olarak 15 TL/da, gübre desteği olarak 4 TL/da alan bazlı destekleme ödemesi yapılmıştır. 2016 yılında toprak analizi desteği verilmemiş, 2017-2020 yıllarında ise; asgari 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde, her 50 dekar araziye kadar analiz başına yetkili toprak analiz laboratuvarlarına 40 TL destek sunulmuştur. 2016 yılı gübre ve mazot desteği toplamı 11 TL/da olacak şekilde birlikte verilmiştir. Kilograma verilen desteklerin toplamında son 5 yıllık süreç içerisinde önemli bir değişiklik olmadığı görülmekle birlikte 2019 yılı limon yetiştiriciliği için kilograma en fazla desteğin verildiği yıl olur iken, 2020 yılı kilograma en az desteğin verildiği yıl olmuştur.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)				
	Toprak Analizi	Sertifikalı Fidan	Gübre	Mazot	Toplam
2016	0,0000	0,2042	0,0056		0,2098
2017	0,0003	0,1620	0,0016	0,0036	0,1676
2018	0,0003	0,1556	0,0016	0,0039	0,1613
2019	0,0004	0,2021	0,0020	0,0076	0,2121
2020 ¹	0,0004	0,1414	0,0020	0,0076	0,1514

Kaynak: TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları, 2020 yılı hesaplamaları 2019 yılı verimi esas alınarak yapılmıştır.

2016 2017 2018 2019 2020

Limon Girdi Pariteleri

2016 yılına göre 2020 yılında limon üretici fiyatı %51, gübre fiyatı %125, mazot fiyatı ise %58 oranında artmıştır. 2016 yılında 1 kg limon ile 1,51 kg gübre, 0,35 lt mazot alınabiliyor iken, 2020 yılında girdi fiyatlarındaki artışa bağlı olarak 1 kg limon ile 1,01 kg gübre, 0,34 lt mazot alınabilmektedir. Böylece son 5 yıl içerisinde 1 kg limon ile alınabilecek gübre miktarında %33, mazot miktarında %4 azalma görülmektedir. Üretici fiyatına desteklerin de ilave edilmesiyle beraber 2020 yılında 1 kg limon ile 1,08 kg gübre, 0,36 lt mazot alınabilmektedir.

Limon Fiyatı (TL/kg)	1,35	1,51	1,38	1,65	2,04
Limon Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,56	1,68	1,54	1,86	2,19
Gübre Fiyatı (TL/kg) (20.20.0)	0,90	1,10	1,62	1,89	2,02
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,07
1 kg Limon ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Limon/Gübre	1,51	1,38	0,85	0,87	1,01
Limon + destek/Gübre	1,74	1,53	0,95	0,98	1,08
Limon/Mazot	0,35	0,32	0,24	0,26	0,34
Limon + destek/Mazot	0,40	0,36	0,27	0,29	0,36

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları
2020 destekleri, 2019 verimi esas alınarak hesaplanmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Dünyada turunçgil meyvelerinde artan çekirdeksizlik taleplerinin limon türünde de istenir hale geldiği, bazı küresel fidan şirketlerinin çekirdeksiz limon çeşitlerinin ticarete girişine yönelik hazırlık yaptığı günümüzde, Kütdiken çeşidinin bütün olumlu özellikleri ile çekirdeksiz çeşitlere sahip olan Türkiye'nin, yakın gelecekte bu çeşitlerin üretime girmesiyle birlikte ihracatta da önemli adımlar atması beklenmektedir. Limon üretim artışına paralel olarak ihracatımızın her geçen yıl artıyor olması ile limon üretiminin neredeyse yarısının ihracat yoluyla değerlendirilmesi, pazar üzerindeki etkinliğimizin artması anlamını taşımaktadır.

Türkiye turunçgil tarımı için ideal bir iklime sahiptir. Böyle olmasına rağmen bazı yıllarda şiddetli soğukların yaşandığı kışlar sebebi ile ciddi ürün ve ağaç kayıpları yaşanmaktadır. Böyle yıllarda büyük kayıplar meydana geldiği için, sürdürülebilirlik anlamında tür ve çeşit planlamalarının yeniden gözden geçirilmesi, teknik ve ekolojik manada üretim desenini daha sağlıklı hale getirecek tedbirlerin alınması önem taşımaktadır.

Türkiye'de limon üretimi, portakal ve mandalinaya kıyasla ticari anlamda daha uzun bir periyodu kapsamaktadır. Bu konuda en büyük avantajımız ağırlıklı olarak üretilen Kütdiken çeşidinin sahip olduğu üstün kalite ve yaklaşık 9 aya varan muhafaza edilebilme özelliğidir. Ayrıca yeni geliştirilen çekirdeksiz limon çeşitlerinin sahip olduğu potansiyel de, Türkiye'de limonculuğu daha güvenli bir yapıya dönüştürecektir.

Limonda erkencilik son yıllarda daha da önem kazanmış bir konudur. Mevcut çeşitlerin ötesinde daha da erken hasat edilebilecek çeşitlerin üretime girmesi limon tarımını daha iyi noktalara taşımak açısından önemlidir. Üretimde verimin daha yukarılara taşınması gelişen üretim ve pazarlama ağının daha sürdürülebilir bir yapıya dönüşmesini sağlayacaktır.

Dünya pazarında rekabet problemlerini çözebilmek için, hedef pazarların istekleri dikkate alınarak üretim yapılmalı, ulusal ve uluslararası ilaç kalıntı değerlerine uyulmalıdır. Doğru zamanda ve doğru alet ekipman ile hasat yapılmalıdır. Depo şartları ve işlemleri, ambalajlama ve nakliye ile ürünün pazara sunumu en doğru şekilde yapılmalıdır. Fiyat dalgalanmalarından korunmak için mevcut depo kapasiteleri arttırılmalı, bu konudaki yatırımlar desteklenmelidir. Depoların uygunluğu konusunda işletmeciler bilgilendirilmelidir. Hastalıklardan arındırılmış üretim materyali sağlanması konusunda çalışmalar ve destekler artırılmalı, hastalık ve zararlı taşıyan fidanların taşınması engellenmelidir.

COVID-19'un yetiştiriciliğe olan etkisine bakıldığında, salgının olumsuz etkisi tespit edilememiş, bakım, sulama gibi işlemlerde ise ÇKS kaydı olan çiftçilere bahçelerine gitme izni verildiği için herhangi bir aksama olmamıştır.

Yararlanılan Kaynaklar

1/ Limon Eksisi Üretimi Üzerine Bir Araştırma, Uçan F, Akyıldız A., Ağçam E., Polat S. 39 (5): 283-290, 2014.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Eda AYGÖREN, eda.aygoren@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833/132